

альбо хоць магазынам беларускі язык не паварочваецца. Крама — слова паважнае. А *аўталаўка* — гэта прыкрая непазьбежнасьць. Паўмашына, паўгандаль, паўтавар... *Аўталаўка* — элемент сацыяльнага разьмеркаваньня. Адна з падпораў калгаснае сыстэмы. Прыедзе — будзе хлеб, не прыедзе... Як і ў тайзе. Аднак у адрозьненьне ад жыхароў тайгі ў беларусаў была альтэрнатыва. Млыны, крамы, корчмы...

Раней *аўталаўка* была часткаю савецкае сыстэмы нарыхтовак сыравіны. Сяляне нарыхтоўвалі сала, масла, воўну, атрымоўваючы наўзамен з *аўталаўкі* сякую-такую савецкую ежу. У 50-я можна было прыдбаць кітовага мяса, а ў 80-я — канцэнтраваных супоў. Пазьней нарыхтоўшчыкі зьбіралі анучы і косткі. Пазьней — жалезьзе, якое тонамі ўжо ржавела на нашых палетках. Пазьней — садавіну, зь якое гналі мацаваньня напоі і... прывозілі садоодам назад у *аўталаўцы*. Цяпер даўно няма тае сыстэмы. Нікому не здасі лішкі воўны ці яблыкаў. Затое засталася *аўталаўка*.

Будуць каціцца па вясковых дарогах мурзатыя фургоны. *Аўталаўкі*. Бязь іх ніяк. Пакуль няма млыноў, крамаў ды корчмаў...

Аўтобус

Сяргей Харэўскі

Зьявіліся *аўтобусы* ў Беларусі разам зь беларусізацыяй у 1924 годзе. Іх было тады 15. Тых першых, ня новых, ангельскіх ды нямецкіх, размаляваных бальшавіцкімі лэзунгамі ды буржуйскімі рэкламамі. І ездзілі яны толькі ў Менску. Колькі гадоў пазьней зьявіліся *аўтобусы* і ў Заходняй Беларусі. Але гэта былі наўюкція швайцарскія машыны фірмы *Arbonne*, і ў народзе іх звалі папросту *арбонамі*. На мяжы 80-х і 90-х гэтае слоўца ўвайшло было ў лексыкон нэафіцкае беларушчыны — сваё ж слова. Але не прыжылося. *Аўтобус* застаўся *аўтобусам*.

Па вайне *аўтобус* перамог усё, што рухалася. Пераважная колькасьць беларускага люду толькі ім перамяшчаецца па сваёй зямельцы. На працу і на адпачынак, у госьці і дахаты. Па ягоных раскладах жыве цяпер беларус. *Аўтобусных* шляхоў у Беларусі больш за 120 тысяч кілямэтраў. Яны злучылі ўсё. Гэта, пэўна, і ёсьць наш беларускі экватар, які ў тры разы большы за экватар усёй зямлі.

База

Сяргук Сокалаў-Воюш

Пазьчанага расейцамі ад французаў слова *база* не прызнаваў яшчэ Ласоўскі і перакладаў яго цэлым шэрагам сынонімаў: *аснова*, *апора*, *спод*, *ас-тоя*. Няма гэтага слова ні ў слоўніку Яна Станкевіча, ні ў слоўніку Некрашэвіча і Байкова. І ўсё ж *база* нейкім чынам уплішчылася ў нашу мову, а з часам нават пачала адыгрываць у ёй не абы-якую ролю.

„Трэба будзе вырашыць грандыёзныя задачы стварэньня *матэрыяльна-тэхнічнай базы камунізму*“, — сказаў некалі галоўны беларускі камуніст Пётра Машэраў і павёў за сабой народ на рэалізацыю гэтай ідэі. Як грыбы пасяля дажджу, пачалі ўзьнікаць на Беларусі, так бы мовіць, „*падбазкі*“ той

матэрыяльна-тэхнічнай базы: *сыравінная, кармавая, экспэрымэнтальная, паліграфічная, кніжная*. Нават *артыкуляцыйная база* была пастаўленая на рэйкі служэньня ідэі — беларус мусіў ламаць язык на расейскі манер і заміж сьнега і песьні казаць „песня“, „снег“.

Тым часам народ абураўся капіталістычнымі *ваеннымі базамі*, якія пагражалі ягонай сацыялістычнай радзіме, і пакрысе будаваў свае зь верай у тое, што савецкія боегалоўкі — самыя гуманныя боегалоўкі ў сьвеце.

Аб'ектам любові народу была *спажывецкая база*. Яна мела дэфіцыт і ня ведала дэфіцыту. Зубныя шчоткі, прасьціны, гарэлка, цьвікі, селядцы, каўбасы, кава... Кожная рэч у краіне калі-нікалі зьнікала з крамаў, але *была на базе*.

А ў нашай эміграцыі праз увесь гэты час была толькі адна *БАЗА* — *Беларуска-Амэрыканскае Задзіночаньне*, арганізацыя беларусаў у Паўночнай Амэрыцы.

Байка

Антаніна Хатэнка

Ходзіць *Бай* па сьцяне ў чырвоным жупане: „*Байць* ці не?“ Карціць выгукнуць: „*Бай!*“ *Баю* ж таго толькі й трэба — *бае* сабе ды *бае* несусьветныя прыдумкі. Ён жа ж балбатун-пустабрэх.

А слоўнік падае яшчэ такія значэньні гэтага слова: „*Байць* — вядзьмарыць, гаварыць, заварожваць“. Праўда, ці ня ў кожнай *байцы* мараль навідавоку.

Навучае *Бай* розуму. Мякка сьцэле — мулка спаць.

Дарэчы, *байкаю* яшчэ ж завецца й мяккая тканіна з прыгладжаным ворсам. І саматканая спадніца. І моладзевыя апранкі, падобныя да спартовых кашуляў.

Здаецца, мы ўсе ўрасьлі ў *байкі* — у *байкавыя* пялюшкі, коўдры, *байкавыя* нагавіцы, сукні, ды *байкавыя* супэрабяцанкі нашага *Бая* ў чырвоным жупане.

Ходзіць *Бай* па сьцяне...

А калі ж ён зваліцца?

Балонья

Рыгор Барадулін

У 60-х гадох, калі пасья сусьветнага фэстывалю моладзі й студэнтаў у сіх-тых маскоўскіх кабетак зьявіліся „дзеці розных народаў“ (так пачыналася адна з камсамольскіх песьняў пра барацьбу за мір), пашырылася мода на плашчы й курткі з капронавай тканіны з аднабаковым непрамакальным пакрыцьцём. Тканіна гэтая называлася *балонья*. Пачаўся цэлы, як на той час, бізнэс па прывозе турыстамі *балоньні* на прагны да ўсяго заходняга савецкі рынак.

Калі пачынаўся дождж, вуліцы й праспэкты сэксуальна рыпелі. Плашчы гэтыя звалі прэзэрватывамі. Калі мода ў моладзі знайшла новы ўхіл, у *балонью* апранулі савецкую міліцыю. Няцяжка задагадацца, як звалі міліцыянтаў у гэтай спэцвопратцы.

Цікавыя анікдот зь літаратурнага жыцьця: прафэсар Мальдзіс прыехаў